

Minimální standardy práce s původci a původkyněmi násilí v blízkých vztazích v České republice

Úřad vlády ČR

květen 2018

Zpracoval: Mgr. Zdeněk Trávníček, Ph.D.

Standardy byly schváleny *Výborem pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách* per rollam dne 3. května 2018.

Standardy byly schváleny *Radou vlády pro rovnost žen a mužů* dne 15. května 2018.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Obsah

1	Úvod	2
1.1	Definice.....	2
1.2	Principy.....	3
1.3	Efektivita a specifika	3
2	Minimální standardy: Základní požadavky na organizaci	4
2.1	Zajištění kvality, dokumentace a evaluace	4
2.2	Ochrana osobních údajů, oznamovací povinnost a mlčenlivost	4
2.3	Kvalifikace pracovníků a pracovníc	4
2.4	Mezioborová spolupráce	5
3	Minimální standardy: Struktura, obsah a proces terapeutických intervencí	5
3.1	Cílová skupina	5
3.2	Cíle a zaměření	5
3.3	Formy a rozsah terapeutických intervencí	5
3.4	Dohody o účasti v PTI.....	6
3.5	Podmínky přijetí a způsob vybírání účastníků PTI.....	6
3.6	Kontakt s ohroženou osobou	6
3.7	Ochrana dítěte	7
3.8	Kritéria pro ukončení spolupráce	7
3.9	Vyhodnocení rizik.....	7
3.10	Základní náplň PTI.....	8
4	Použitá literatura.....	9

1 Úvod

Násilí v blízkých vztazích je porušením lidského práva na fyzickou a psychickou nedotknutelnost. Toto násilí se netýká pouze dospělých osob, ale postihuje také nezletilé děti. Efektivní práce s osobami, které páchají násilí, spočívá nejen v terapeutických intervencích, ale i v navázání kontaktu s dalšími zúčastněnými subjekty. Hlavním cílem práce s osobami, které páchají násilí je trvalé ukončení jejich násilného chování, což znamená zajištění bezpečí pro násilím ohrožené osoby.

Osoby účastníci se programů terapeutických intervencí (dále jen „PTI“) pro původce násilí se dopouštějí násilí v blízkých vztazích. Násilné jednání v blízkých vztazích obecně představuje formu genderově podmíněného násilí.¹

Pokud jsou dodržovány minimální standardy popsané v následujícím textu, práce s osobami, které páchají násilí, představuje část řetězce intervence proti násilí v blízkých vztazích a může důležitým způsobem přispět k ochraně ohrožených osob.

Práce s osobami, které páchají násilí, probíhá účinně, pokud je nastavena vzájemná spolupráce s lokálním intervenčním systémem (např. intervenční centra, policie, azylové domy pro ženy s dětmi, ad.). Přímou pomoc a podporu ohroženým osobám zaručuje vzájemná spolupráce mezi intervenčními centry a centry pomoci obětem násilí a osobám v nouzi, organizacemi zajišťujícími služby původcům a původkyním násilí, policií, orgány činnými v trestním řízení, kurátory a kurátorkami, organizacemi pomáhajícími odsouzeným v resocializaci, mediátory a mediátorkami, dalšími informačními centry, zdravotními zařízeními a soudy.

Kromě spolupráce organizací jak na místní, tak celostátní úrovni (podle standardů popsaných v tomto textu) zlepšit ochranu násilím ohrožených osob také záruky kvality a transparentnosti práce s osobami, které páchají násilí.

1.1 Definice

Násilí v blízkých vztazích zahrnuje jakékoli projevy násilí mezi osobami blízkými (příbuzní a osoby žijící ve společné domácnosti), ať už vzájemné nebo jednostranně zaměřené jednou osobou vůči druhé/druhým. Může se projevovat jako násilí v partnerském vztahu, ve výchově (tělesné tresty a týrání dětí), domácí násilí i vzájemné partnerské násilí, ojedinělý i opakující se výskyt násilných epizod. Násilí v blízkých vztazích zahrnuje fyzické, psychické, sexuální, ekonomické či jiné násilí, nejčastěji jejich kombinace.

Ohrožená osoba je každý člověk, který je vystaven násilí v okruhu blízkých osob. Ohrožená osoba může, ale nemusí být ještě obětí například proto, že intenzita násilného chování původce či původkyně násilí je nízká a nesplňuje skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Výraz „oběť“ se používá zejména v souvislosti se závažnějšími podobami domácího násilí – v tomto smyslu představuje oběť vždy osobu ohroženou domácím násilím.

Osoba, která páchá násilí/původce či původkyně násilí je dospělá osoba, která se dopouští některé z forem násilí v blízkých vztazích.

Genderově podmíněné násilí zahrnuje veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického ekonomického či dalších forem násilí, kterou jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřiměřeně dopadají na ženy či na muže.

Mezigenerační přenos násilí a traumatizace je mechanismus přenosu vzorců chování naučených v dětství, jenž výrazně zvyšuje pravděpodobnost výskytu násilného chování

¹ Veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického ekonomického či dalších forem násilí, kterou jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřiměřeně dopadají na ženy či na muže. Definice viz Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. Dostupný z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasilii.pdf>.

u dospělých. Pokud je dítě vystaveno domácímu násilí (jako jeho oběť nebo svědek), tělesným trestům a týrání, je to jedním z faktorů, jež podstatně zvyšují přijatelnost násilí (násilných trestných činů, tělesných trestů a partnerského násilí) v dospělosti – jak v roli původce či původkyně násilí, tak v roli násilím ohrožené osoby.

1.2 Principy

Programy terapeutických intervencí nabízí původcům násilí terapeutické intervence zaměřené na násilí s cílem násilí zastavit. Ochrana ohrožených osob je nezbytnou součástí této práce, proto jakákoliv intervence musí zvýšit bezpečnost ohrožených osob a jejich dětí, což musí být prokazatelné.

Základním principem této práce je humanistický přístup k člověku, což znamená, že zavrženíhodné je násilné chování, nikoliv sám člověk. Kromě respektování lidských práv původce či původkyně násilí je třeba dodržovat následující principy:

- násilí je nepřijatelné a musí být postihováno
- původci a původkyně násilí jsou plně zodpovědné za násilí
- původci a původkyně násilí musí převzít zodpovědnost za své chování
- proti násilí lze účinně postupovat v podmínkách, kdy politika, justice, policie, sociální a zdravotnická zařízení a společnost spolupracují
- práce s původci a původkyněmi násilí by měla podnítit zlepšení sociálních vztahů na základě akceptace a rovnosti
- práce s původci a původkyněmi násilí musí koncepčně vnímat rozdíly ve vzdělání, genderovém, kulturním a sociálním původu a místních podmínkách

1.3 Efektivita a specifika

Klíčovým kritériem efektivity PTI je míra zajištění bezpečí a nárůst kvality života ohrožených osob. Pro zastavení násilí a nárůst bezpečí je však důležité reflektovat specifika práce s osobami, které násilí páchají.

Mezi specifika patří očekávání ohrožených osob, že se chování původce násilí v krátkém čase zásadně změní. Očekávání významné změny může být nereálné, navíc někteří původci a původkyně mohou využít program pouze jako nutnou podmínku k udržení vztahu s partnerem či partnerkou, aniž by pak došlo k zásadní změně v jejich vnímání vztahu a chování. Specifikem, které je třeba reflektovat, může být i skutečnost, že nové informace o problematice násilí, které získali v PTI, mohou zneužít pro lepší kontrolu ohrožené osoby a sofistikovanější podoby násilí a omezování. V neposlední řadě se pak může jednat o pokusy manipulovat odborníky a odbornice, které se přímo na PTI nepodílejí, např. sociální pracovníky a pracovníce, soudce a soudkyně a další.

Na druhou stranu existují základní nástroje, kterými je možné zajistit zvýšení bezpečí. Přestože PTI nemohou garantovat vyléčení nebo dramatickou změnu v chování původců násilí, u některých z nich mohou vést k zastavení fyzického násilí a výrazně omezit jiné formy násilí a manipulujícího chování. U některých pak může dojít k zastavení fyzického násilí, aniž by došlo k limitaci dalších forem násilného chování, manipulace a kontroly ohrožených osob. I v případech, že nedojde k zastavení výše uvedených patologických podob chování, mohou programy snížit jejich nebezpečnost a závažnost.

Během účasti klientů v PTI by proto mělo docházet k výměně informací mezi pracovníky a pracovníkyněmi PTI a dalšími odborníky a odbornicemi². O zapojení osoby, která páchá násilí do PTI, by měla být informována také osoba, která je násilí vystavená³. Jedná se o důležitý způsob eliminace rizika, proto je zásadní a nutná spolupráce mezi zainteresovanými odborníky a odbornicemi, včetně organizací, které zajišťují služby pro ohrožené osoby. PTI by tedy neměly nikdy probíhat v izolaci, tj. bez vzájemného informování, jak bylo uvedeno výše. Výměna informací

² Sdílet údaje s jinými organizacemi lze jen se souhlasem klientů/ek s uvedením rozsahu a účelu, pokud nejde o zákonnou povinnost.

³ Souhlas s případnou možností informovat ohroženou osobu dává klient při podepsání dohody (blíže viz kapitola 3.4 a 3.6).

vede k rozvoji realistických očekávání odborníků a odbornic i ohrožených osob, co se týká změn chování původců a původkyň násilí. Kontaktování násilím ohrožených osob může zvýšit efektivitu PTI s ohledem na zajištění jejich bezpečí a života bez násilí.

2 Minimální standardy: Základní požadavky na organizaci

2.1 Zajištění kvality, dokumentace a evaluace

Organizace má zpracovaný ucelený model práce s původci násilí, který odpovídá minimálním standardům práce s původci a původkyněmi násilí v ČR. Zajištění kvality, dokumentace a vyhodnocování práce by mělo být nedílnou součástí PTI.

Organizace má nastavené podmínky přijetí do programu PTI tak, aby umožnily spolupráci s organizacemi, které poskytují podporu osobám ohroženým násilím včetně dětí.

Organizace má nastavena kritéria hodnocení efektivity.

Organizace průběžně dokumentuje a vyhodnocuje postupy a dosažené výsledky terapeutických intervencí.

Organizace zajišťuje PTI minimálním počtem dvou pracovníků a je schopná doložit pravidelnou spolupráci s kolegy a kolegyněmi z jiných organizací zajišťující PTI a organizací zajišťujících práci s osobami ohroženými.

Organizace má nastavený systém průběžné dokumentace veškerých terapeutických intervencí v rámci PTI včetně uvedení osob, které mají právo do dokumentace nahlížet.

Organizace eviduje statistické údaje o poskytnutých intervencích, počtech účastníků PTI za účelem vyhodnocení efektivity PTI.

2.2 Ochrana osobních údajů, oznamovací povinnost a mlčenlivost

Organizace eviduje údaje o klientech a klientkách v souladu s platnou legislativou.

Organizace má stanovené, které údaje sdílí s jinými osobami či institucemi (viz body 2.4. a 3.6.), a to v souladu s platnou legislativou.

Organizace vede odděleně dokumentaci pro práci s ohroženými osobami a původci a původkyněmi násilí v případě, že pracuje s oběma cílovými skupinami.

2.3 Kvalifikace pracovníků a pracovníc

Organizace má směrnice pro výběr kvalifikovaných pracovníků, jejich zaškolení, supervizi a další průběžné vzdělávání tak, aby měla pracovní tým, který je schopen poskytovat efektivní a kvalifikované terapeutické intervence původcům a původkyněmi násilí.

Organizace má písemně zpracované popisy pracovních pozic s uvedením pracovních profilů, kvalifikačních a osobnostních předpokladů, náplně práce, smlouvy zaměstnanců a zaměstnankyň a eviduje výpisy z rejstříku trestů všech pracovníků PTI.

Organizace zprostředkuje zaškolení pracovníků a pracovníc PTI pro oblast práce s osobami, které jsou původci násilí a školení v oblasti práce s osobami ohroženými domácím násilím.

Organizace má zajištěnou pravidelnou supervizi pracovníků PTI od externího supervizora.

Pro výkon kvalifikované práce s původci a původkyněmi násilí musí minimálně jeden z pracovníků a pracovníc organizace PTI splnit následující minimální požadavky:

- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na psychologii, sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku,

akreditovaném podle zvláštního právního předpisu⁴ absolvovaný akreditovaný psychoterapeutický výcvik nebo

- dodatkové školení či výcvik v oblasti práce s původci a původkyněmi násilí a osobami ohroženými domácím násilím podle doporučení MPSV/ÚV ČR, v minimálním rozsahu 40 hodin.

Dále se doporučuje:

- pravidelná školení, další vzdělávání a supervize,
- zkušenosti s vedením terapeutických skupin.

2.4 Mezioborová spolupráce

Organizace je zapojena do intervenční struktury, která má na starosti řešení problematiky násilí v blízkých vztazích v dané lokalitě za cílem zajištění bezpečí pro ohrožené osoby.

Pracovníci a pracovnice PTI se účastní odborných setkání ke konkrétním případům se zástupci a zástupkyněmi organizací a institucí zapojených do intervenční struktury. Zapojují se do pravidelné spolupráce mezioborových týmů, pokud v jejich lokalitě existují.

Organizace má nastavená pravidla pro předávání informací o klientech a klientkách, jakož i ve vyhodnocovacích procedurách.

3 Minimální standardy: Struktura, obsah a proces terapeutických intervencí

3.1 Cílová skupina

Organizace má definovanou cílovou skupinu pro PTI.

Obecné vymezení cílové skupiny:

Osoby, které se dopouští násilí v blízkých vztazích nebo osoby, u kterých hrozí riziko, že se takového násilí dopustí, a jejich rodina. Terapeutické intervence jsou poskytovány jak osobám, které se přihlásily dobrovolně, tak osobám, kterým to nařídily různé instituce, např. soudy, orgány péče o děti a přestupkové komise.

3.2 Cíle a zaměření

Primární cíl: Zastavení násilí páchaného v blízkých vztazích.

Sekundární cíl: Přispívat v rámci prevence násilí v blízkých vztazích ke zvyšování kompetencí jednotlivých komunit a celé společnosti přiměřeně reagovat na projevy násilí v blízkých vztazích.

Odborné intervence pracovníků a pracovnic by měly vést u původců a původkyň násilí k zastavení:

- fyzického násilí
- psychického násilí⁵
- dalších forem násilí včetně sexuálního násilí
- prosazování moci a kontroly nad ohroženými osobami

3.3 Formy a rozsah terapeutických intervencí

Organizace má jasně vymezené formy terapeutických intervencí (individuální, skupinové, párové),

⁴ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Jako je např. dehonestování, ponižování, snižování kvality ohrožené osoby apod.

jejich účel a propojení v rámci PTI.

Organizace má stanovený minimální rozsah jednotlivých forem terapeutických intervencí. Organizace provádí odborná zhodnocení rozsahu jednotlivých forem terapeutických intervencí.

3.4 Dohody o účasti v PTI

Organizace s účastníkem či účastnicí PTI uzavírá dohodu, která je nutnou podmínkou účasti v PTI. Tato dohoda minimálně obsahuje:

- základní náplň a rozsah PTI
- označení účastníků dohody
- místo a čas poskytování PTI
- dodržování pravidel a dohod
- výpovědní důvody dohody a výpovědní lhůty
- pravidla týkající se případného dalšího násilného jednání v průběhu trvání skupinových sezení
- informace o dodržování úředních postupů a právního řádu ČR (viz bod 2.2.)
- informace o možnosti kontaktování ohrožené osoby organizací poskytující PTI (viz kapitola 3.6.)

3.5 Podmínky přijetí a způsob vybírání účastníků PTI

Organizace má stanovené podmínky přijetí a způsob výběru původců a původkyň násilí do PTI. Před přijetím do PTI jsou účastníkům a účastnicím objasněny obecné podmínky, jsou ujasněny motivace původců a původkyň násilí a proběhne alespoň jeden přímý rozhovor s původcem či původkyní násilí. Při přijímání účastníka do PTI by měly být ujasněno následující:

- kontext přijetí (dobrovolně, na základě nařízení či doporučení jinou institucí – např. soud, PMS ČR, přestupkové komise)
- informace o násilí a seznámení s dostupnými dokumenty spojenými s násilností
- anamnéza (s přihlédnutím k rozvoji násilí)
- podmínky přijetí a vyloučení klienta PTI
- dohoda zahrnující povinnosti a práva klienta PTI

Konečné rozhodnutí, kdo bude do PTI přijat, náleží pracovníkům organizace, která PTI pořádá. Organizace má písemně zpracována kritéria odmítnutí poskytnutí PTI.

3.6 Kontakt s ohroženou osobou

Organizace zajišťující PTI může kontaktovat partnery či partnerky původců a původkyň násilí, popř. spolupracuje s organizací, která již služby ohrožené osobě poskytuje za účelem minimalizace rizik spojených s účastí původců a původkyň násilí v PTI.

Kontakt s ohroženou osobou umožňuje komplexní přístup k řešení násilí. Organizace zajišťující PTI tak získává větší přehled o celkovém rozsahu násilí.

Ohrožené osoby by měly být informovány o:

- náplni, cílech a omezeních práce s původci a původkyněmi násilí
- pokračujícím ohrožení
- potřebách a možnostech opatření zajišťujících jejich bezpečí
- organizacích a poradenských službách pro ohrožené osoby a jejich děti
- možnosti kontaktovat kdykoli organizaci, která PTI zajišťuje
- začátku, přerušení, vyloučení a dokončení podmínek dohodnutých s jejich partnery či partnerkami.

Pracovníci a pracovnice PTI by měli partnery či partnerky původců a původkyň násilí ještě jednou

kontaktovat nejpozději před dokončením programu.

3.7 Ochrana dítěte

Organizace se podílí na ochraně a bezpečí pro děti účastníků PTI. Dopad násilí na děti je reflektován na všech úrovních práce s původci a původkyněmi násilí v rámci PTI – od úvodního setkání až po závěrečnou evaluaci efektivity a rizik.

Organizace zajišťuje monitoring ochrany a bezpečí pro děti dotčené násilím v rodině v rámci mezioborové spolupráce, konkrétně na případových setkáních s dalšími odborníky a odbornicemi, zejména s pracovníky a pracovnicemi OSPOD.

Základní vyhodnocení dopadu násilí na děti, které byly vystaveny nebo svědky násilí v rodině, je zajištěno již na úvodním setkání s původci a původkyněmi násilí v rámci PTI. Pracovníci a pracovnice PTI jsou za tímto účelem dostatečně proškoleny.

Pracovníci a pracovnice PTI jsou dostatečně proškoleny v tématu dopadu násilí v rodině na děti, jeho vnímání dětmi a důsledků pro jejich další vývoj.

3.8 Kritéria pro ukončení spolupráce

Organizace má stanovena kritéria pro vyloučení původce či původkyně násilí z PTI. O těchto zásadách je účastník či účastnice PTI informována před uzavřením dohody, která by je měla v ideálním případě zahrnovat.

Doporučují se následující důvody pro vyloučení klienta či klientky z PTI:

- **Akutní závislost**
- **Akutní psychotické stavy**
- **Nedostatečná spolupráce** (opakovaný nedostatek spolupráce, který má organizace písemně vyspecifikován, individuální či skupinové terapeutické intervence jsou aktivně nebo pasivně bojkotována)
- **Porušení pravidel** (účastník/účastnice opakovaně porušuje pravidla a dohody)
- **Nedostatečná docházka** (účastník/účastnice nedodrží pravidlo pravidelné povinné docházky)

Pokud je klient či klientka vyloučena, měla by být okamžitě informována osoba ohrožená a ostatní spolupracující organizace (viz bod 3.6.).

3.9 Vyhodnocení rizik

Organizace průběžně vyhodnocuje rizika spojená s účastí původce či původkyně násilí v PTI. Stejně jako nárůst bezpečí a nárůst kvality života ohrožených osob a dětí, které byly násilím vystavené, však mohou mít v některých případech PTI za následek nárůst rizik. Pracovníci a pracovnice tedy vyhodnocují nejenom efektivitu PTI, ale rovněž případná rizika s účastí v PTI související.

Vyhodnocování rizika provádí pracovníci a pracovnice PTI na začátku, v průběhu a po skončení PTI. Mělo by obsahovat oblast motivace, porozumění tématům, náhled na situaci násilí a přehled pravidelnosti v docházce do PTI.

Pracovníci a pracovnice mají na paměti, že žádná zaznamenaná změna v chování původce či původkyně násilí v průběhu PTI negarantuje následnou dlouhodobou změnu chování v partnerských vztazích, a tudíž zajištění bezpečí pro ohrožené osoby.

Za účelem vyhodnocení a minimalizace rizik spolupracuje organizace s odborníky a odbornicemi z jiných relevantních institucí a organizací (viz mezioborová spolupráce).

3.10 Základní náplň PTI

Organizace má v rámci uceleného modelu práce s původci a původkyněmi násilí zpracovanou základní náplň PTI.

Pro dosažení cílů programu mohou být využívány různé terapeutické přístupy, koncepty a metody. Následující základní náplň musí program vždy obsahovat i přes tyto rozdíly:

- **Průzkum a popis násilí:** klienti a klientky PTI by měli být upozorněni na různé formy a znaky násilí. Měli by být schopni popsat své násilné chování v partnerském vztahu. Cílem je, aby dokázali otevřeně o násilí hovořit a tím mohli přebírat odpovědnost a pracovat na zastavení násilí.
Ústřední a nezbytnou částí PTI je podrobný popis situací řešených násilně. Cílem je, aby si původci a původkyně násilí uvědomili vlastní odpovědnost a základní pohnutky svého chování. Měli by si uvědomit, že během stupňující se konfliktní situace mají mnoho příležitostí k jinému chování. Popis vlastního jednání vede ke změně vnímání situace partnera či partnerky a dětí a tím k rozvíjení empatie.
- **Důsledky násilí:** PTI se soustředí na krátkodobé i dlouhodobé následky na partnerovi i dětech, například fyzické a psychické újmy a zranění.
- **Násilí – pro a proti:** Původci a původkyně násilí by si během programu měli uvědomit, že jim násilí sice přineslo krátkodobé výhody (prosazení vlastního zájmu, ukončení konfliktu), ale vedlo k závažnějším a dlouhodobějším nevýhodám.
- **Práce se vztekem:** Zahrnuje rozpoznávání drobných signálů osobní nepohody až po signály startující agresivní chování, seznámení se s definicí vzteku a jeho fázemi, rozpoznání osobních situací, které patří k jednotlivým fázím, mapování individuálních projevů zloby a vzteku, seznámení se se zkresleným myšlením v důsledku vzteku a jeho rozpoznání v konkrétních situacích ze života klientů a klientek.
- **Strategie pro nenásilné chování:** Součástí PTI by mělo být i osvojení a nácvik konkrétních nenásilných postupů. Jsou posilovány komunikační a sociální dovednosti, což zahrnuje i schopnost rozpoznání a vyjádření vlastních pocitů a potřeb.
- **Krizové plány:** Pro zastavení násilí je velmi důležité navrhnout, promyslet a aplikovat krizový plán. Klient či klientka si vytvoří vlastní konkrétní strategie úniku z rizikových konfliktních situací, které bude moci použít v běžném životě.
- **Komunikační vzorce:** Klienti a klientky PTI mohou skupině přednést aktuální konflikty a témata, která řeší ve svém vztahu. Je nalezena jasná definice struktury klientovy či klientčiny komunikace v rámci vztahu a nalezeny vzorce chování vedoucí ke konfliktům.
- **Role rodičů:** Klienti a klientky PTI by se měli naučit nahlížet na odpovědnost a omezení své rodičovské role. Zvláště by měli reflektovat důsledky, jaké zanechaly jejich násilnosti na dětech a na vztahu k jejich dětem. Měli by zlepšit svůj přístup k druhému rodiči.
- **Souvislosti:** V rámci PTI by měli mít klienti a klientky možnost reflektovat vlastní zkušenost s tím, kdy byli oni sami vystaveni násilí. Cílem je umožnit přístup ke svým pocitům a zvýšit schopnost empatie a v případě, že tuto zkušenost má, by měl mít možnost vlastní traumata zpracovat.

4 Použitá literatura

Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. Úřad vlády ČR, Praha 2015. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015--2018.doc>

Blacklock, N., *Respect Safe Minimum Practice Standard*. Respect, Londýn, 2012.

Bundesarbeitsgemeinschaft Täterarbeit HG (BAG TäHG). *Standardy a doporučení pro práci s mužskými pachateli pro sdružení institucí spolupracujících v boji proti domácímu násilí*. 2007. Český překlad dostupný z: <http://www.muziprotinasili.cz/wp-content/uploads/2012/08/Standardy-prace-s-pachateli-domaciho-nasili.pdf>

Herdová, T. a kol., *Analýza postojů původců a původkyň domácího násilí a práce s nimi*. Oddělení rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR, Praha 2016.

Jakobsen, B., Råkil, M. (ed.). *Násilí je možné zastavit. Terapie pro osoby, které se dopouštějí násilí v blízkých vztazích*. Nadace Open Society Fund, Praha 2017.

Kotková, M. (ed.). *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Spondea, Brno 2014.

Respect. *Statement of Principles and minimum standards of practice for domestic Violence perpetrator programmes and associated woman's services*. 2004.

Respect. *Domestic Violence Perpetrators: Working with the source of the problem* Respect. Londýn 2010. Dostupné z.: http://www.respect.uk.net/data/files/lobbying/lobbying_tool_with_refs_30.11.10.pdf

Respect. *Respect briefing paper: Evidence of effects of domestic violence perpetrator programmes on women's safety*. Respect. Londýn, 2010. Dostupné z: http://www.respect.uk.net/data/files/resources/13/respect_briefing_paper_on_the_evidence_of_effects_of_perpetrator_programmes_on_women_revised_18th_march_10.pdf

Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020. Úřad vlády ČR, Praha 2014. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf>

Vodítka pro vypracování standardů pro programy pracující s muži dopouštějícími se domácího násilí. WWP – Práce s pachateli domácího násilí násilí v Evropě – projekt Daphne II 2006 – 2008. Dostupné z: http://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-_2012/guidelines/wwp_standards_cz_2008_vers_1_1.pdf

Vojtíšková M. (ed.), *Mlčení bolí. Postřehy z desetileté praxe intervenčních center*. Asociace pracovníků intervenčních center ČR, Praha 2016.